

Gelukkig is er soms een crisis

Paardenvlees dat is verkocht als rundvlees. Biologisch vlees en eieren die niet biologisch geproduceerd blijken te zijn. Voedsel fraude is actueel. Een Interpol-Europol actie in 33 landen leidde tot de inbeslagname van grote hoeveelheden olijfolie, azijn, vis, koekjes, kruiden en granen waarmee was geknoeid. Interpol noemt namaakvoedsel een toenemend probleem en constateert dat criminele netwerken hiermee miljoenen euro's verdienen.

Voedsel fraude kan zeer lucratief zijn. Een duur product vervangen door een goedkoper product is winstgevend zolang het onopgemerkt blijft. Een consument merkt immers niet dat de lasagne paardenvlees bevat. En wie kan zien of een ei biologisch is of afkomstig uit een legbatterij? Andere credence quality producten (fair trade, halal, dierenwelzijn) onderscheiden zich voor de consument eveneens alleen van regulier geproduceerd voedsel door het etiket en de prijs. Een incident zet iedereen op scherp. Het laat zien waar de zwakke plekken zitten in onze voedselketen en in onze controlesystemen. Doorgaans blijkt het niet de wet- en regelgeving die tekort schiet. Vaker gaat het om het bewust of onbewust niet naleven van bepaalde regels, hiaten in het toezicht of onoplettendheid en routinematig handelen bij betrokken bedrijven en organisaties.

Sinds de paardenvleesincidenten voeren bedrijven in de voedselketen veel meer controles uit dan voorheen om te checken op onterechte aanwezigheid van paardenvlees in producten. De incidenten hebben geleid tot een stroom van kritiek op de Nederlands Voedsel- en Warenautoriteit, de organisatie die moet toezien op naleving van de regels. De NVWA geeft sinds enige jaren prioriteit aan de grootste risico's voor de volksgezondheid. Bij reguliere inspectiebezoeken aan bedrijven wordt geen systematische aandacht besteed aan mogelijke fraude of onjuiste informatie over het product. De NVWA is bij de aan het licht gekomen fraudegevallen overigens bijzonder streng opgetreden. De paardenvleesincidenten bij Selten in Oss en bij Van Hattem in Dodewaard leidden tot zeer omvangrijke terugroepacties van vlees omdat de herkomst van het vlees onvoldoende duidelijk was en niet kon worden uitgesloten dat er paardenvlees bij zat. De NVWA schorste bovendien de erkenning van Van Hattem; het bedrijf werd stilgelegd. Beide bedrijven kwamen ernstig in problemen en gingen (deels) failliet. De bedrijven hebben tevergeefs geprobeerd via de voorzieningenrechter de ingrijpende maatregelen van de NVWA te verhinderen.

De incidenten leiden niet alleen tot veel kritiek op het functioneren van de NVWA. Ze hebben ook sterk bijgedragen aan de idee dat het aantal controleurs bij de NVWA te gering is om alle taken adequaat te kunnen uitvoeren. De jarenlange trend van inkrimping is nu tot staan gebracht. In december 2013 heeft staatssecretaris Dijkzwaag besloten dat de NVWA extra personeel krijgt. De kosten hiervan moeten worden opgebracht door het bedrijfsleven. Dit heeft geleid tot protesten van boeren, kleine slachterijen en de Rotterdamse haven.

De paardenvleesincidenten en de fraude met biologisch voedsel hebben voor zover bekend niet geleid tot gezondheidsproblemen. Anders was dat bij met salmonella besmette zalm. Duizenden consumenten kregen diarree, buikkrampen en koorts; bij enkele oudere patiënten heeft dit bijgedragen aan hun overlijden. Dit incident is niet het gevolg van het ontbreken van veiligheidssystemen, onvoldoende toezicht of frauduleus handelen. Salmonella in gerookte zalm werd eenvoudigweg door niemand als een risico gezien. Vandaar dat voorzorgsmaatregelen ontbraken. Dergelijke incidenten zijn niet uit te sluiten. De aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid naar aanleiding van de salmonella-zalm richten zich dan ook op verbetering van de incidentbestrijding en crisiscommunicatie.

Voedselincidenten veroorzaken naast ellende ook kansen. Kansen om bestaande systemen en routines te verbeteren. Kansen voor de toezichthouder om zich te profileren en het maatschappelijk belang van goed toezicht te onderstrepen. Gelukkig is er soms een crisis! •

Deze column sluit aan bij het CPO lustrumonderwerp: Voeding & recht.